

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR: D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR: ION N. CESĂRESCU

A B O N A M E N T U L

Pe an, în România 30 lei
 6 luni 16 „
 3 luni 8 „
 Străinătate: 40 lei pe an, 20 pe 6 luni

A P A R E

De două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d-a-una înainte

REDACȚIA & ADMINISTRAȚIA

BUCUREȘTI

5 — Calea Rahovei — 5

Lângă Palatul justiției

S U M A R

In chestiunea moratoriului: de d-l Gr. L. Trancu;

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ:

Curtea de casatie, secția II: Cornelia Eugenia Teodorescu cu Ma-
 ior Teodorescu o Notă;
 Tribunalul Ilfov, s. III: Schraiber & C-rie cu Administrația
 financiară de Ilfov;

JURISPRUDENȚA STRAINA:

Resumat de jurisprudență streină în materie civilă;
 Bibliografie

In chestiunea Moratoriului

Instituțiunea Moratoriului de care s'a uzat foarte rar în țara noastră de la introducerea ei prin Codul Comercial din 1887, de cât-va timp a devenit la modă, Tribunalele noastre acordă moratorii cu ușurință și din această cauză mulți comercianți de rea credință profită, pentru ca pe calea moratoriului să fraudeze creditorii. Datorită rarității sale, moratoriul a scăpat de preocuparea legiuitorilor noștri comerciali cari, în dorința de a garanta cât mai mult creditul țării, au luat energice măsuri în materia falimentului și călăuziți de experiența trecutului, au căutat să edicteze dispozițiuni cât mai înțelepte pentru evitarea fraudelor. Nici o materie din legile noastre n'a fost mai frământată de cât materia falimentelor din Codul Comercial. De câte ori s'au constatat abuzuri, legiuitorul a căutat să le stârpească pentru viitor și ast-fel dispozițiunile din Codul de la 1887 au suferit numeroase modificări, în ceia-ce privește falimentul, la 1895, 1900 și 1902.

Din expunerile de motive se vede că unicul scop pe care l'urmăreau reformatorii, era apărarea creditului țării, impedecarea fraudelor, pedepsirea celor de rea credință.

«Tribunalele din Galați și Brăila zilnic în luptă cu neajunsurile legii noastre, au atras cu stăruință atențiunea ministerului asupra facilităților ce se dau comercianților veroși de a pregăti falimente și de a calcula prin anticipație beneficiile ce ele vor da cu sânge rece și cu socoteala cu care să întreprinde o operațiune comercială (1)».

(1) Expunerea de motive 1895. I. N. Cesărescu și Em. Dan. Codul de comerț cu noua lege a falimentelor adnotate, pag. 314.

«De sigur legiuitorul nu poate aduce îmbunătățiri, introduce reforme, având pretențiunea că prin ele vor dispărea toate rălele, mai cu samă când este vorba de fraudă. Ori cât de ingenioasă ar fi o lege, însă mintea omenească poate căuta mijloace pentru a o eluda. *Fraus omnia corrumpit*. Dar în fața unui rău ca acela pe care l'am semnalat în această expunere de motive, datorii suntem a aduce cele mai multe obstacole pentru a impede abuzul și fraudă, și prin severitatea dispozițiunilor edictate să se slăvească răul de care societatea suferă» (2).

Reforma de la 1900 era dictată din cauză că multe din dispozițiunile legii erau «mai mult în folosul falșilor înmulțind numărul lor, ceia ce sdruncină Creditul comercial al țării și aruncă neîncredere în străinătate asupra pieței noastre, neîncredere atât de nemeritată» (3).

După cum am spus, cu toate reformele dispozițiunilor asupra falimentelor, moratoriul a rămas *tal quale* cum era în Codul Italian, ba încă și cu controversa relativă la apelul în materie de moratori. Într'adevăr, în Codul Italian, prin art. 913 se prevede anume cazurile în care apelul e admis în materie de faliment, specificând între altele art. 822 (Moratori); în codul nostru însă (articolul 944 Cod com. corespunzător cu art. 913, italian) se spune: «ele nu sunt supuse opozițiunii și apelului de cât în cazurile prevăzute de lege» și la moratori legea nu prevede nimic în cât «*inde irae*».

Cuvântul «moratori» își trage origina de la «mora» (întârziere). În contractele unilaterale, debitorul care nu-și îndeplinește obligațiunea sa la termen este «*in mora*»; la contractele bilaterale «mora» poate să fie din partea debitorului sau creditorului. De și obligatul este «*in mora*», în legislația civilă, prin derogare de la dreptul comun, judecătorul poate pentru motive de umanitate, ținând samă de situațiunea nenorocită în care se găsește, să acorde termene de grație de-

(2) Expunere de motive 1899. Lege prezentată Senatului în anul 1899, iar Camerii în 1902. Cesărescu și Dan loco citat, pag. 331.

(3) Expunere de motive 1900. Cesărescu și Dan loco citat, p. 350.

bitorului. Facultatea aceasta acordată judecătorilor era admisă și în dreptul nostru anterior; așa în Codul Andr. Donici (art. 18 cap. 8) se spune: «Când se va hotări de către judecată ca să plătească cine-va datoria și va cere vadea, i se dă soroc de *patru luni* de zile pentru ca să nu-și vândă fără preț din ale sale» și art. 15 de sub același cap. din același Cod adaugă: «Cu puterea stăpânirii nu se pot da vadele îndatoritului spre plata datoriilor, de cât numai când va da chizeș platnic pentru plata datoriei cu zi hotărâtă, sau când va fi cu primirea tuturor creditorilor»⁽⁴⁾. Imi permit a atrage de pe acum atențiunea că, pe când într-o legiuire civilă de la începutul veacului al 19-lea sorocul era cel mult de *patru luni*, în legiuirea noastră comercială să acorde termene de 6 luni și cu facultatea de prelungire încă pe 6 luni.

Termenul de grație însă nu poate fi acordat nici în materie de obligațiuni comerciale (art. 44 Cod. com.) și nici în materie de cambii (art. 312 Cod. com.). În Franța se discută dacă judecătorul poate acorda termene de grație în materie de obligațiuni comerciale ca și în materie de obligațiuni civile și e indiscutabil că în materie de cambii termenul de grație nu să acorde nici odată (art. 135, 157, 187 Cod. com. fr.).

Legiuitorul a crezut că nu e bine să menție favoarea termenului de grație în materie comercială. În adevăr, în materie civilă, acordarea unui termen de grație nu se resfrânge mai nici odată dincolo de creditorul, care trebuie să-l îndure, căci raporturile civile sunt circumscrise într'un mic număr de persoane. Cu totul alt-fel e în materie comercială. Aici, obligațiunile sunt în lanțuite, neindeplinirea uneia se repercutează la o întreagă serie de alte obligațiuni, cari fie-care, se bazează una pe cea-l'altă.

Așa, dacă comerciantul în detaliu nu-și plătește datoria, va suferi comerciantul en gros; din cauza acestuia va suferi fabricantul, a cărui jenă se va resimți în raporturile lui cu producătorul de materie primă și așa mai încolo. În comerț trebuie punctualitate, nu favoruri⁽⁵⁾. Cu toate acestea, pe calea moratoriului să obțin termene de grație destul de lungi, chiar și în materie de cambii.

De și origina moratoriului e de la «mora», între aceasta și instituțiunea moratoriului sunt mai multe deosebiri:

Când debitorul este în întârziere are grave responsabilități. La moratoriul de și debitorul este în întârziere, Tribunalul permite ca să nu-și sa-

tisfacă un timp îndelung angajamentele sale fără ea să cadă în responsabilitate mai mare.

Efectele iarăși sunt deosebite: «Mora» face pe debitor culpabil de responsabilitate; moratoriul îl apără.

Unul deschide creditorilor calea, cel-l'alt oprește mâna creditorilor până la un termen.

Unul e mijloc de acțiune, cel-l'alt de inacțiune⁽⁶⁾.

Ca instituțiune juridică moratoriul e vechi. În Dreptul Roman se acorda «Mortatorium» când voința creditorilor stabilea aceasta, sau se obținea «Rescriptum» zis «Mortatorium», «indultus», «litteres judiciales» și «litterae quinquenalis». Din Dreptul Roman a trecut în legile italiene și a fost primit în scopul principal de a se evita pedepsele falșilor; pe măsură însă, ce dreptul privat eșea din arbitrariul suveranilor și își formula regula egale pentru toți, întrebuintarea scrisorilor moratorii își perdea din importanță.

În Franța «lettres de répit» au fost mult întrebuintate, și în 1560 s'a simțit nevoea de a se atribui dreptul de a fi emanate numai de la judecătorii ordinari. Celebra ordonanță de la 1669 a declarat că judecătorii nu pot acorda nici o amânare de cât în urma unor scrisori a suveranului și ordonanța stabilea câte-va reguli precise prin concisiunea lor⁽⁷⁾.

În Codul actual francez moratoriul nu mai există. De asemenea nu mai există nici în legislația germană.

Fără a intra în alte amănunte istorice, pentru noi prezintă o deosebită importanță discuțiunea ce a avut loc în Belgia la 1851, pentru că părerile raportorului Renouard favorabile moratoriului au fost adoptate și de majoritatea comisiunii pentru Codul italian de la 1882, după care am copiat Codul nostru de la 1887.

Iată părerile lui Renouard⁽⁸⁾:

Falimentul nu se poate aplica la acel comerciant care având activul mai mare de cât pasivul a riscat patrimoniul propriu, acel comerciant nu e culpabil de cât de o simplă ne-regularitate în calculul scadențelor active și pasive, dezastrul fiind datorit efectului unei crize neprevăzute, care nu poate fi evitate și care poate arunca încurcătura în piață. Aceste crize de natură atât de variată, care din timp în timp și din ce în ce mai des lovesc comer-

(4) Dim. Alexandresco, savantul și iubitul meu profesor în *Explicațiunea Teoretică și practică a Dreptului civil Român*, tom. V, pag. 503.

(5) M. A. Dumitrescu, *Codul de comerț comentat*.—Vol. I, pag. 464.

(6) Ercole Vidari. *Corso di Diritto commerciale*. Milano, 1893. No. 8536.

(7) Cavv. Avv. Tito Masi. *Del falimento e della Bancarotta*. Bologna 1899, pag. 442, citând din «Sunto di osservazioni e Pareri sul Progetto Preliminare per la Riforma del Codice di commercio del Regno d'Italia», pag. 816.

(8) Renouard. *Faillites et banqueroutes*, t. 2, pag. 817.

ciul și industria, pentru evitarea cărora nu e suficientă soliditatea, prudența și regularitatea comerciantului și industriașului, cer precauțiuni pentru protecțiunea industriei abile și oneste. Aceasta e pusă la grele încercări și nenorociri și nevoia de a aduce în mod legislativ un remediu la aceste încurcături momentane se arată încă, mai mult de cât ori unde în țările unde industria e în naștere. E în majoritatea cazurilor o scurtă amânare dată contra scadențelor pasive și care e suficientă pentru menținerea acelei vieți pe care un faliment precipitat ar distruge-o de odată. Un prudent sistem de moratoriu e oportun căci la umbra lui, fie după declarațiunea falimentului provocată de o alarmă neprevăzută, fie înainte, comerciantul să poată în anumite condițiuni să găsească protecțiunea sa și reparațiunea ruinelor ce derivă din el.

După părerea lui Renouard, moratoriul e avantajos și pentru debitor și pentru creditor; debitorul va fi salvat de o ruină complectă, creditorii vor obține cererea lor înainte ca lichidarea falimentului să parcurgă întreaga procedură.

Părerile lui Renouard, cum am zis, au fost adoptate de majoritatea comisiunii pentru reforma Codului com. italian, trecute în legea italiană, și deci în legea noastră de la 1887 (art. 834—844 Cod. com.).

După Cod. com. moratoriul poate interveni sau înainte sau după pronunțarea sentinței declarative de faliment. Cazul normal ar trebui să fie moratoriul cerut înainte de sentința declarativă de faliment și chiar sigurul caz în care s'ar putea admite, dacă s'ar recunoaște utilitatea lui; pentru legea italiană și deci și a noastră, însă, moratoriul cerut înainte de faliment a devenit un caz excepțional și după ce tratează pe larg moratoriul cerut după faliment tratează într'un singur articol despre moratoriul dinainte de faliment referându-se la dispozițiunile precedente.

Din scurta expunere istorică se vede clar că s'a schimbat natura moratoriului antic: Atunci era lăsat la arbitrarul autorității supreme, acum moratoriul nu se mai acordă de cât de autoritatea judecătorească, după părerea creditorilor și numai atunci când bilanțul debitorului arată că activul covârșește pasivul și când e vorba de circumstanțe neprevăzute, fără dol și culpă din partea falitului.

De și luate aceste garanții de legiuitor, moratoriul are și astăzi aerul unui injust privilegiu, unei violări făcute creditorilor cari pot vedea moratoriul acordat în contra voinței lor și devine un ușor instrument de amânări înșelătoare în mânele debitorilor șarlatani și neonești. Senatul italian a admis moratoriul pentru ca întregul

Cod să nu se întoarcă la cameră și să se întârzie publicațiunea ⁽⁹⁾. Gravitatea instituțiunei moratoriului o avea în vedere Senatul care s'a bazat pe faptul că „puterea judiciară va uza cu strictă luare aminte“.

Obiecțiunile aduse instituțiunei moratoriului, care cu vii critice a străbătut în legislația comercială italiană, sunt foarte serioase și se impun atențiunei noastre deosebite.

Minoritatea din comisiunea pentru reforma Codului italian a adoptat obiecțiunile judiciare formulate de *Facoltà di Giurisprudenza di Pisa*. Minoritatea propunea respingerea acestei instituțiuni pentru următoarele motive:

Gravitatea inconvenientelor ce derivă din moratoriul cu toate că e acordat de autoritatea judecătorească. Ușurința de a *simula* îndeplinirea riguroaselor cerinți ale legei. Probabilitatea de a obține fără această nouă instituțiune, avantajele ce sunt dorite de lege ⁽¹⁰⁾.

Să examinăm în parte aceste obiecțiuni localizându-le:

1) *Inconveniente*. Foarte ușor moratoriul dă mijlocul de a se obține timp și a-l obține fără de nici un folos util. Un jurisconsult francez din veacul al 18-lea spunea că n'a văzut, sau foarte rar moratorii cărora să nu le urmeze falimentul. E clar că prima necesitate e de a se declara starea de faliment, de a se lua bunurile din disponibilitatea comerciantului care le periclitează. A-i acorda timp nu e de cât a dăuna masa creditorilor și chiar comerțul.

2) *Simularea îndeplinirii cerințelor*. Ce va trebui să justifice falitul pentru a putea obține moratoriul?

a) Că încetarea plăților a fost consecința unor evenimente extra-ordinare și neprevăzute, sau în alt mod scuzabile, și

b) Stabilind cu documente sau cu darea de garanții îndesulătoare că activul patrimoniului său covârșește pasivul (art. 834 Cod. com.).

Îndeplinirea acestor două condițiuni comerciantul o poate justifica cu ușurință. Într'adevăr evenimentele extraordinare și neprevăzute sunt ușor de demonstrat din cauza situațiunei nenorocite în care se află afacerile comerciale în acest an. E imposibil să se descopere tot adevărul și falitul la expirarea termenului său e în condiții mai proaste sau a răușit să fraudeze creditorii. De sigur că toți faliii vor invoca evenimentul neprevăzut al *crizei*. Dar oare mulți dintre comercianții cari cer moratoriul dacă n'ar fi trecut prin această epocă și-ar fi putut face față angajamentelor date fiind abuzurile de credit ale comercii-

⁽⁹⁾ E. Vidari, op. cit., No. 8543.

⁽¹⁰⁾ Rodolfo Calamandrei, — Del Falimento. Torino 1883, pag. 87.

anților noștri? Comercianții noștri în cea mai mare parte încep afacerile cu sume ridicole ajungând în scurtă vreme la pasivuri imense care-i pun în imposibilitate de a merge înainte chiar în anii cei mai buni ⁽¹¹⁾.

A doua condiție cerută de legiuitor e ca activul să întrecă pasivul.

E foarte ușor de a se confecciona un bilanț care să aibă aparența că activul întrece pasivul, pe când în realitate deficitul să fie foarte însemnat. După acest bilanț va judeca și tribunalul și creditorii; dar prea e scurt timpul pentru judecată și nu se poate descoperi realitatea. Într'adevăr în cazul moratoriului după faliment Președintele tribunalului verifică prezentarea bilanțului și în cazul moratoriului după faliment tribunalul va verifica bilanțul și creditorii vor avea pentru această verificare *un termn de cel mult 15 zile* (art. 834 Cod. com.).

Oare un bilanț poate fi el verificat dacă nu va fi confruntat cu registrele și cu valorile în ființă? Și afară de aceasta, după cum spune Vidari ⁽¹²⁾. «Autoritatea judecătorească din incompetență tehnică din prea mare încărcare de lucrări sau de falsă pietate se va lăsa foarte ușor să recunoască declarațiile falitului și va lua în considerație piesele presintate».

Dacă sunt cazuri când tribunalul a însărcinat experți pentru a stabili dacă într'adevăr activul există în realitate, mai nici o dată tribunalul nu însărcinează experți comptabili care să și dea părerea dacă bilanțul e expresia registrelor căci exactitatea bilanțului nu depinde numai de existența mărfurilor, imobilelor, mobilelor etc. ci și de modul cum sunt trecute alte compturi active sau pasive. De exemplu dacă se trece ca element activ: „Conturi corente” cu o sumă importantă, câte nu s'ar descoperi dacă s'ar diseca suma și s'ar confrunta registrele? De câte ori în «Conturi corente» nu se coprink cheltuielile personale și cele de administrație cu care se demonstrează tribunalului că activul covârșește pasivul. Am găsit un bilanț echilibrat cu următorul element activ «*Minus la activ ca plusul la perderi*» ⁽¹³⁾.

Nu întru în mai multe detalii căci sper că am dovedit în deajuns că una din condițiile esențiale pentru acordarea moratoriului poate să fie *simulată* și tribunalele noastre în mare parte acordă moratorii fără să ia măsuri pentru a și da seamă de adevăr.

3 *Alte mijloace pentru obținerea avantajelor moratoriului.*

⁽¹¹⁾ A se vedea lucrarea noastră «Rolul registrelor comerciale în falimente», București 1901.

⁽¹²⁾ E. Vidari, op. cit., No. 8544.

⁽¹³⁾ Lucrarea noastră «Rolul registrelor comerciale în Falimente».

De sigur că nu numai prin moratoriul, comerciantul amenințat de rușinea falimentului poate să și salveze situațiunea. E uzul ca debitorul să cheme creditorii cărora arătându-le starea rea să le ceară un termen sau o prelungire. Creditorii mai bine de cât tribunalul ar judeca și ar măsura adevărul și dacă se conving de sinceritatea debitorului lor, acordă mai bucuroși termenul în loc de a cere declararea în stare de faliment ⁽¹⁴⁾. Dacă unii ar specula asupra unei opozițiuni injuste sau: creditorii aceștia vor fi în majoritate și atunci nu poate fi vorba de moratoriul, sau nu e de cât o minoritate și atunci se poate aplica dispozițiunea din art. 840 al. 2 Cod. com.

Unde încurcătura în afaceri e momentană și afacerile sunt așa de clare după cum legea o dorește pentru moratoriul, comerciantul răusește pe cale particulară să se învoiască cu creditorii săi, pentru că toți au interes de a evita ingerința tribunalului. Tocmai la acei comercianți cari îndeplinesc cerințele legii, *nu e nevoie să intervina legea pentru a obține un moratoriul*; Când legea intervine, aceasta însemnă că amânarea nu se poate obține pe cale particulară și că creditorii n'au în falit încrederea care ar trebui să fie naturalul și necesarul fundament al unei concesiuni ca moratoriul. Toate cele ce preced în privința moratoriului cerut înainte de declararea în stare de faliment. În ceia ce privește moratoriul care urmează după faliment, concordatul are același scop și prin el să obțin aceleași rezultate. Unica diferență ar fi timpul și termenele mai lungi la concordat. Dar această diferență nu e suficientă pentru a se admite o instituțiune care aduce pericolul unui mijloc intervenit numai pentru a augmenta daunele unui *faliment inevitabil*. Faliții noștri în special tocmai de concordat fug. Într'adevăr legiuitorul de la 1902 luând măsuri pentru stârpirea fraudelor în falimente a rădicat cota concordatară la 60% pentru motivul că atunci când se ajunge ca să nu poată plăti un falit o cotă de 60% însemnează că el a pierdut nu numai *capitalul său integral*, dar încă și mai mult din jumătatea capitalului ce i s'a încredințat de creditorii săi. Legiuitorul ridicând minimum cotel concordatate care ajunseseră chiar și la 50% exclamă că «această situațiune este intolerabilă» și adaogă: „Un lucru este cert: cu cât este mai mică cota prevăzută în concordat, cu atât este mai probabil că majoritatea creditorilor a *luat supra cote*”. Dar dacă e vorba de cote sub 60% și poate mai puțin de 50% și de *supra cote* comercianții în moratoriul ar putea să ne dea multe și interesante exemple. Iată cum atâtea măsuri și garanții luate de le-

⁽¹⁴⁾ T. Masi, op. cit., pag. 447.

giuitor sunt înlăturate atunci când un comerciant prin artificii de contabilitate arată printr'un bilanț fictiv un activ mai mare de cât pasivul !

Iată pe ce alunecos povârniș să prăbușesc toate garanțiile luate de trei reforme ale legii falimentului !

Boulay-Pati în studiul său asupra moratoriului ajunge la următoarea concluzie : Legiuitorul unei țări comerciale trebuie să se gândească a menține *creditul*, care nu se poate ține în viață de cât dacă *creditul* nu găsește în lege un sprijin puternic. Dacă s'ar zice că legea nu concede moratoriul de cât în interesul creditorului s'ar putea răspunde cu Maturin din Voltaire « Pour notre bien on nous fait bien du mal »⁽¹⁵⁾.

Afară de criticele aduse mai sus instituției moratoriului s'ar mai putea formula o altă serie de critici bazate pe: 1) lovitură ce se aduce prin el *creditului* țarei; 2) atingerea dreptului inviolabil de proprietate, și 3) contradicția acestei instituțiuni cu legislație comercială :

1. *Lovitura adusă prin moratoriul creditului.* Comerciantul care cere moratoriul are creditori supuși la nevoia de a satisface la rândul lor angajamente comerciale și expuși a cădea în stare de faliment din cauza amânării acordate debitorilor lor.

Creditorul cunoaște interesul său mai bine de cât ar putea să-l cunoască legiuitorul și într'o chestiune care interesează dreptul său și interesele sale private nu vrea ca legiuitorul să se amestece și preferă să 'l lase să se poarte cu debitorul după norma justiției și rațiunii.

2. *Atingerea dreptului inviolabil de proprietate.* După constituție proprietatea este inviolabilă. Exproprierea nu e admisă de cât pentru cauză de utilitate publică și după o prealabilă despăgubire. Când creditorii sunt constrânși de a obține plata mai târziu, proprietatea este violată⁽¹⁶⁾ căci, « Qui sero solvit, minus solvit ».

3. *Moratoriul în contradicție cu legislația comercială.* Codul comercial ia măsuri severe în contra celor ce sunt în încetare de plăți pentru a prezerva comerțul de abuzul de credit. Codul prescrie punerea sigiliilor pentru a împedea sustragerea bunurilor și pentru a cunoaște starea falimentului. Când sunt indicii de responsabilitate previne fuga falitului pentru a nu se susține de la pedepsele impuse de lege, i se ia administrația bunurilor, se anulează privilegiile, ipotecele, donațiunile și contractele când sunt frauduloase.

Legea comercială ia aceste măsuri contra celor ce sunt în stare de încetare de plăți fără a

distinge între cei ce sunt în încercătură momentană sau nenorociți, nici nu întreabă dacă activul întrece pasivul sau dacă după o amânare va fi în măsură de a îndeplini obligațiunile sale, dar cere să fie în încetare de plăți. Moratoriul răstoarnă întreg principiul, debitorul sub povara datoriei sale și fără resurse, dacă nu cu rea credință exclamă : « Sunt bogat » și cu acest *veto* înlătură severitatea legii, iar legiuitorul sedus de vorbele sale « *voi plăți* » constrânge creditorii la o sterilă răbdare sau o neputincioasă indignare. Este posibil că aceste două sisteme așa de opuse între ele să poată sta într'același timp și loc ? Ce mai valorează filosofi axioma voastră : *Idem in eodem tempore non potest esse et non esse*⁽¹⁷⁾.

Dacă ași intra în detaliele modului cum moratoriile să admit, am avea de criticat dispozițiunea relativă la consultarea creditorilor lăsată la « *va putea* » al Tribunalului. *Majoritatea în număr* a creditorilor și ca consecință creiarea lor în mod artificial, rolul comisiunii de control, ar face subiectul altor critici și o sumă de alte dispozițiuni ar face ca ele să aibă aceiași soartă ca și însăși instituțiunea moratoriului. continue obiecțiuni și critici.

Dar de o cam dată legea există și « *dura lex sed lex* » de aceea toată nădejdea e pe aplicațiunea ei. Acolo unde rolul legiuitorului încetează, începe rolul judecătorului, al jurisprudenței pentru a 'i aplana lacunele⁽¹⁸⁾.

Cu atât mai mult în materia moratoriului unde la fie-care caz în parte judecătorul trebuie să ia toate măsurile pentru asigurarea averii creditorilor. Unele din hotărâri în materie de moratorii date de tribunalele noastre pot fi citate ca model⁽¹⁹⁾. Tribunalele ar trebui să țină seamă că legea când acordă favoare moratoriului o face în interesul ajungerei la o lichidare pe cale mai prielnică, iar nici de cum a se continua un comerț care ar compromite grav și ceea-ce a mai rămas din averea creditorilor.

Moratoriul trebuie acordat cu mai multă luare aminte, numai atunci când judecătorii se conving bine că cerințele legii s'au împlinit, când prin evaluări și examinări de registre prin oameni speciali, s'au convins de superioritatea reală a activului asupra pasivului, pentru ca nu cum-va comercianții de rea credință să poată obține a-

⁽¹⁵⁾ Cav. Avv. Tito Masi, op. cit., pag. 452 reproducând din Boulay-Paty :—Essai Historique sur les Surséances, Chapitre VII, Résumé.

⁽¹⁸⁾ Elefterie Economu Prim-președintele Curței de apel din Galați. Răspuns la discursul d-lui Krupensky, procuror general. Discurs rostit la deschiderea anului judecătoresc 1904.

⁽¹⁹⁾ Hotărârea Trib. Covurlui sub președenția D-lui Dim. G. Maxim prim-președinte în moratoriul D. Frigator Sr. Tribunalul cu o prevedere demnă de toată lauda a luat măsurile cele mai eficiente pentru o bună administrație.

⁽¹⁵⁾ Cav. Avv. Tito Masi, op. cit., pag. 449.

⁽¹⁶⁾ T. Masi, op. cit.

ceastă excepție bine-voitoare a legii. În caz contrar se va lăsa în agonie o sumă de firme care inevitabil vor cădea și aceasta ar avea o influență dezastruoasă asupra întregii piețe, căci cei în agonie vor face o necinstită concurență comercianților solizi și onești și vor aduce discreditul asupra întregului comerț românesc.

Galați, Februarie 1905

Gr. L. Trancu

Licențiat în drept
Șef-contabil la Banca N-13

JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, Secția II

Audiența de la 7 Septembrie 1904

Președenția D-lui N. M A N D R E A, Președinte

Cornelia Eugenia Teodorescu cu Maior Teodorescu

Divorț. — Apel. — Probe noi. — Martori. — Dovedirea faptelor relative la cauza divorțului. — Admisibilitate. — (Art. 218 și 232 Codul civil; art. 332 Proc. civilă).

In materie de divorț, reclamantul poate chiar în divorț, înaintea Curții de apel, să invoace și alte fapte pe lângă cele arătate la tribunal, destul numai ca aceste fapte să fie relative la cauza invocată prin cererea de divorț.

Ast-fel, violează legea și dreptul de apărare Curtea de apel când, sub motiv că este o cerere nouă, respinge cererea reclamantului de a se admite proba testimonială spre a proba fapte referitoare tot la dovedirea și stabilirea cauzei divorțului invocată la prima instanță.

Decisiunea 323/904. — Casată, în urma recursului făcut de Cornelia Eugenia Teodorescu, decizia Curții de apel din Iași, s. I cu No. 24/904 dată în proces cu Maior Teodorescu.

Curtea,

Ascultând citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier R. N. Opreanu.

Pe d-nii avocați Take Ionescu și P. Missir în dezvoltarea motivelor de casare;

Pe d-l avocat P. Borș în combateri.

Deliberând,

Asupra părții a doua din motivul al doilea de casare:

«Asemenea respingerea probei pentru faptul nou Curtea o justifică pe motiv că acest fapt n'a fost arătat în petițiunea de divorț și că în apel procedura este somară. Curtea însă nu putea respinge proba faptului nou de cât cel mult stabilind că este anterior petițiunii și nu putea respinge proba dacă era admisibilă numai din cauză că procedura este somară în apel. Curtea nefăcând această distincție și respingând proba din cauza urgenței recomandată de lege interpretă rău și violează art. 218 și 232 Cod civil și 332 Cod Pr. civ.»

Având în vedere decisiunea supusă recursului prin care se respinge apelul făcut de recurenta în contra sentinței tribunalului Neamț care respinge cererea de despărțenie introdusă de numita în contra soțului său;

Considerând că rezultă din combinația art. 218 și 232 din Codul civil cu art. 332 din Pr. civilă, că în materie de divorț reclamantul poate chiar în apel să invoace și alte fapte pe lângă cele arătate la tribunal, destul numai ca aceste fapte să fie relative la cauza invocată prin cererea de divorț;

Considerând că, în specie, se constată că recurenta a cerut Curței proba cu martori spre a complecta dovada caracterului injurios al faptelor arătate la prima instanță cerere ce i-a fost respinsă de Curte pe simpla considerațiune că procedura în materie de divorț este

sumară și că aceasta ar constitui un motiv nou ce nu ar fi fost propus la prima instanță;

Considerând că rezultă din petițiunea introductivă de divorț că motivul cererii de despărțenie invocat de recurenta se întemeia pe insulte grave ce ar fi suferit de la soț;

Considerând că întru cât faptele ce dinsa voia a dovedi cu martori nu erau referitoare de cât tot la dovedirea și stabilirea cauzei divorțului o asemenea cerere nu putea fi considerată ca un motiv nou, și deci cererea sa era admisibilă;

Că prin urmare când Curtea de apel a refuzat recurentei cererea de martori a nesocotit dispozițiunile textelor de lege sus arătate și a violat în acelaș timp dreptul de apărare;

Pentru aceste motive, și fără a mai discuta cele-alte mijloace, Curtea, casează, etc.

Observație. — Sentința tribunalului Neamț, relativă la această afacere, judecată de Inalta Curte, este publicată în *Curierul judiciar* din 1904, No. 6, cu nota Directorului nostru, iar pe aceea a Curței din Iași n'am mai publicat-o fiind-că Curtea a respins divorțul, pe care îl respinsese și tribunalul, resolvând chestia în fapt.

La Curte s'a'u propus marturi spre a se dovedi și alte fapte de cât acele propuse în cererea introductivă, însă care constituiau tot insulte grave, pe care se întemeia acțiunea primitivă.

Curtea de fond a respins această probă, sub cuvint că, în materie de divorț, procedura este sumară și că aceasta constituia o cerere nouă. Or, aceasta nu este exact. Curtea, usând de dreptul său de apreciere, putea să respingă cererea făcută în apel, dacă găsea că procedura de la prima instanță era îndestulătoare, nu însă pentru motivele pentru care a respins-o.

Modul cum decizia de fond este motivată constituie o violare a dreptului apărării, precum și a art. 232 C. civ. și 332 Pr. civ. Prin urmare, decizia Curței din Iași cu drept cuvint a fost casată.

(N. R.)

TRIBUNALUL ILFOV, Secția III

Audiența din 25 Noembrie 1904

Președenția D-lui GH. V. BUZDUGAN, Președinte

Schreiber & C-nie cu Administrația financiară de Ilfov

Sentința No. 980

Timbru. — Operațiunii de vânzare comercială. — Valoare ce nu trece peste 200 lei. — Taxă de timbru. — (Art. 16 legea timbrului).

Conform art. 16 al. 3, din legea timbrului, toate operațiunile de vânzare comercială, când sunt intervenite nu numai între comercianți dar și între un comerciant și un particular, și când nu trec peste 200 lei, sunt supuse numai la timbru de 10 bani, ori care ar fi forma sub care s'a'u făcut.

S'a'u ascultat d-l avocat G. Teclu din partea ape-

lantei, firma Schreiber & C-nie și d-l avocat C. D. Anghel din partea Administrației financiare de Ilfov.

Tribunalul,

Având în vedere apelul făcut de firma Schreiber & C-nie în contra procesului-verbal din 8 Iunie a. c. dresat de controlorul fiscal I. Constantinescu pe lângă administrațiunea financiară, proces-verbal prin care numita firmă este condamnată a plăti fisecului împreună cu I. Marcu suma de 107 lei 8⁰/₁₀ ca taxă și amendă conform art. 22 și 79 din legea timbrului asupra a două borderouri intervenite între ei pentru vânzarea unor bijuterii;

Având în vedere că în fapt se constată următoarele: comerciantul I. Marcu vinde în două rânduri casei Schreiber & C-nie niște bijuterii, operațiune pentru care s'a făcut două borderouri, unul din 1¹/₁₄ Iulie 1901 pentru 200 lei și altul din 7¹/₂₀ Septembrie 1901 pentru 100 lei și fie-care din aceste borderouri poartă timbru de 10 bani;

Că administrația financiară, încunoștiințată de această operațiune, sesizează borderourile în cestiune și dresează proces-verbal de contravențiune pe motiv că asemenea transacțiune, trebuie făcută pe timbru de 5 lei, fie că operațiunea intervenită între casa Schreiber și I. Marcu, ar fi act de vânzare, fie că ar fi un act de gaj făcut sub forma unui act de vânzare;

Că în fine numiții contravenienți nemulțumiți cu această interpretare au făcut apelul de față;

Având în vedere că apelantul în susținerea apelului său prin care tinde a fi apărât de taxă și amendă, explică că actul intervenit între el și comerciantul Marcu nu e de cât un act de vânzare comercială, care nu poate fi supus conform art. 16 al. 3 legea timbrului de cât la o taxă de 10 bani ori care ar fi prețul făcut pentru asemenea operațiuni și ori care ar fi forma actului, iar ca act de gaj nu e nici într'un cas, întru cât actul însăși constată operațiune de vânzare;

Având în vedere că fisecul prin avocatul Ministerului de finance, susține că în tot casul apelanta este în contravențiune, fie că actul ar fi un act de vânzare, fie că ar fi un act de gaj și anume dacă actul constată o vânzare, trebuia făcut actul pe timbru de 5 lei conform art. 22 legea timbrului, fiind-că numai vânzările între comercianți se pot face pe timbru de 10 bani până la suma de 200 lei conf. art. 16 din lege, iar nu și vânzările între particulari sau un comerciant și un particular, cum este în speță, iar dacă din contra actul constată un gaj, ceia ce de sigur este, apoi de asemenea actul trebuia făcut pe 5 lei confom art. 22 din lege, și cum că actul conține o constituire de gaj, Ministerul spre a proba aceasta, aduce o copie după acțiunea făcută de I. Marcu contra firmei Schreiber & C-nie, din care rezultă aceasta și un număr din ziarul Universul în care e inserată o publicațiune din partea casei Schreiber referitoare la vânzarea a diverse obiecte ce s'ar fi depus în gaj și între cari figurează și numerile borderourilor în cari sunt specificate bijuteriile considerate ca vânzate;

Considerând că din cele expuse se vede că operațiunea petrecută între numiții contravenienți este o operațiune de vânzare între comerciantul I. Marcu care desface marfa sa și casa Schreiber care cumpără, operațiuni

pentru care s'a redactat câte o factură, cum de alt-fel se obișnuiește în comerț, factură care fie-care în parte nu trece peste suma de 200 lei;

Considerând că conform art. 16 al. 3 din legea timbrului, toate operațiunile de vânzare comercială când sunt intervenite nu numai între comercianți dar și între un comerciant și un particular și când nu trec peste 200 lei sunt supuse la timbru de 10 bani, ori care ar fi forma sub care s'au făcut, că a admite soluțiunea contrară ar fi a crede că legea timbrului a voit a face imposibil comerțul și a supus la taxa de 5 lei toate vânzările zilnice mai mici de 200 lei ce comerciantul face particularilor din prăvălia sa, ceia ce e inadmisibil, că deci din acest punct de vedere nu poate fi vorba de contravențiune;

Considerând că în ceia ce privește susținerile Ministerului cum că actul în cestiune ar avea o altă natură de cât cea indicată de părți și anume că ar fi un act de gaj, de asemenea nu e fondată, căci de și în principiu Ministerul fiind terțiu, poate usa de toate mijloacele de probațiune și chiar de presumpțiuni spre a stabili că natura unui act e cu totul alta de cât cea arătată de părți, totuși în speță din dovezile administrate și anume, din copia de pe acțiune și publicația din ziarul Universul nu rezultă pentru tribunal convingerea spre a se pronunța în deplină cunoștință de cauză, mai ales că publicațiunea este contestată de casa Schreiber că actele de vânzare făcute de părți prin borderourile No. . . . și No. . . . ca fiind acte de vânzare, ar fi niște acte de gaj și aceasta cu atât mai mult cu cât asupra acestei cestiuni e proces pendinte înaintea instanței competente și care încă nu s'a pronunțat definitiv, așa că aici din acest punct de vedere nu poate fi vorba de contravențiune;

Pentru aceste motive, tribunalul admite apelul, etc.

(ss) G. V. Buzdugan I. Ionescu-Dolj.

Grefier (s) Măldărăscu

Resumat de Jurisprudență belgiană

in

Materie de drept civil

Divorț.—Causă de divorț.—Refuzul persistent și injurios de locuire în comun.

Refuzul bărbatului de a-și primi soția în domiciliul conjugal și de a locui cu dânsa, de câte ori este persistent și exprimat în termeni injurioși, constituie o injurie gravă de natură a justifica de plano o acțiune în despărțenie din partea femeii, dacă, bine înțeles, din împrejurările cauzei rezultă că soții nu s'au înțeles spre a ascunde un divorț prin consimțământ mutual sub aparențele unui divorț pentru cauză determinată. [C. Bruxelles, 28 Iulie 1902, Pasicrisie belge, 1903. 2. 89].

Notă. — Doctrină și jurisprudență constantă atât în Franța cât și în România. Cpr. Vraye et Gode, *Divorce*, I, No. 50, p. 60. Baudry et Chéniaux, *Des personnes (Divorce)*, III, 44 urm. D.

Alexandresco, *Dreptul civil român*, I, partea II, p. 142, etc.

Divorț.—Străinț.—Părăsire malicioasă.—Procedură.—(Art. 1567, 1571 C. german).

Dacă tribunalele belgiane sunt competente de a judeca acțiunea în despărțenie introdusă de un străin domiciliat în Belgia, cauzele de despărțenie nu pot fi de cât acelea admise de legea națională a străinului reclamant.

După art. 1571 din Codul german, acțiunea în divorț trebuie să fie introdusă în termenul de șase luni din momentul în care cauzele de divorț au parvenit la cunoștința soțului⁽¹⁾

Părăsirea malicioasă, recunoscută de Codul civil german ca cauză de divorț, nu-și are sfârșit după acest Cod, de cât atunci când soțul fugar, a cărui rezidență este cunoscută, a fost condamnat prin o sentință rămasă definitivă a se reîntoarce în domiciliul conjugal, și când, în mod răutăcios și în contra voinței celui alt soț, a refuzat de a se supune hotărârei timp de un an. (Trib. Bruxelles, 27 Decembrie 1902, Pasicrisie belge, 1903. 3. 169).

Divorț.—Procedură.—Tribun. competent.—Competența ratione loci.—Ordine publică.—(Art. 234 C. fr. (vechiu); 216 C. civ. român).

Art. 234 din Codul fr. (216 C. rom.), după care acțiunea în despărțenie se introduce la tribunalul civil al județului în care soții sau mai bine dis bărbatul și are domiciliul, fiind o dispoziție de ordine publică, incompetența tribunalului sesizat de o cerere de divorț, care nu este acel al domiciliului bărbatului, este absolută și poate fi propusă din oficiu, (C. Bruxelles, 10 Febr. 1903, Pasicrisie belge, 1903. 2. 130).

(Din Revue trimestrielle de dr. civil, anul III, 1904, p. 595, 596).

Observație—Soluția admisă prin decizia de mai sus care, în treacăt fie dis, este foarte bine motivată, este inadmisibilă. În adevăr, nu este vorba în specie de o competență *ratione materiae* ci *ratione personae*. De câte ori, deci, procesul se găsește angajat în fond înaintea unui tribunal altul de cât acel al domiciliului părților, incompetența nu mai poate fi ridicată, dacă ea n'a fost propusă în *limine litis* (art. 108 Pr. civ.). Ordinea publică nu este în adevăr în joc. În zadar se pretinde că judecătorii domiciliului bărbatului ar cunoaște mai bine pe părți; fiindcă convingerea lor nu se formează de cât după probele produse în instanță. (Vezi în acest sens: Vraye et Gode, *Divorce*, I, No. 158, p. 170. Fremont, *Divorce*, 208, p. 121. C. Bruxelles, *Pasicrisie belge* 1867. 2. p. 204 și *Belgique judiciaire*, 1867. 1105).

⁽¹⁾ După același text, acțiunea nu mai este admisibilă dacă au trecut 10 ani din momentul existenței motivului de divorț, *wenn seit dem Eintritte des Scheidungsgrundes zehn Jahre verstrichen sind*.

Curtea din Focșani a decis că declinarea de competență *ratione personae* din partea bărbatului este tardivă, dacă a fost propusă în urma sfaturilor date de president pentru împăcare (*Dreptul* din 1884, No. 1).

Nu știm însă până la ce punct această soluție ar fi juridică; căci ni se pare că adevărata instanță de divorț nu începe de cât în urma sfaturilor date de president, care nu sunt de cât niște măsuri preliminare.

Nu vedem dar cum s'ar putea obliga pe bărbat a propune declinatorul de competență înaintea presidentului, atunci când presidentul singur nu poate da nici o hotărâre, ci numai să constate împăcarea sau neîmpăcarea soților. Trebuie însă să mărturisim că atât doctrina cât și jurisprudența franceză împărtășesc părerea Curții din Focșani. (Vezi în acest din urmă sens, Fremont, *op. și loco supra cit.*; Planiol, III, 547; Laurent, III, 219; Baudry et Chénaux, *Personnes (Divorce)*, III, 85; C. Grenoble și Paris, Sirey, 93. 2. 177 și D. P. 93. 2. 377. Vezi și t. I, partea II a Coment. noastre de drept civil, p. 101, text și nota 2).

D. Alexandresco

BIBLIOGRAFII

A apărut: Partea II, vol. VIII a Comentariilor de Drept civil român (26 coale tipar) de d-l

D. Alexandresco

PREȚUL 8 LEI. Această parte cuprinde *Contractul de Vânzare* și se va lega cu partea I care are «Contractul de căsătorie». Tabla de materii se află atașată la finele broșurei acestia. Titlul vol. care se află la începutul broșurei se va lua și pune la începutul volumului VIII. *Prețul întregului vol. (p. I și II) este de 18 LEI.* De vânzare la redacția acestui ziar, Calea Rahovei No. 5, de unde se pot procura și volumele anterioare cum și ori-ce alte cărți de drept române și streine.

A apărut, în editura «Curierului Judiciar»: **Studiu de procedură civilă: Executarea silită asupra imobilelor**, format 8° având 684 pagini, de d-l

NICOLAE LUCA

Fost magistrat, avocat

CU O PREFAȚĂ

de

D. ALEXANDRESCO

De vânzare numai la Redacția «Curierul Judiciar» 5 Calea Rahovei 5, București. Prețul 7 lei broșat; 8.50 legat în pânză peste tot și 9.50 legat în piele la color, elegant pentru bibliotecă. Numele fie-cărui cumpărător se va imprima *gratis*, cu litere de aur, pe cotorul volumului ce va cumpăra.